

**SANOATDA NEFT VA GAZNI QAYTA ISHLASH JARAYONLARINING EKOLOGIYAGA SALBIY
TA'SIRI**Kurbanova Dilafuz Sobirovna¹¹O'qituvchi, Jizzax Politehnika instituti

kurbanovadilafruz852@gmail.com

Sarabekova Marjona Yodgor qizi²Ismatov O'ral²Baxriddinov Og'abek²

Talaba, Jizzax politexnika instituti

Annatsiya:

Neft, uni qayta ishlash mahsulotlari, shuningdek, gaz kondensatlari ko'rinishidagi uglevodorod tizimlari insonning atrof-muhitiga, xususan, suv, tuproq va havoga juda salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hozirgi vaqtda Rossiya yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalari, shu jumladan neftni qazib olish va qayta ishlashga ixtisoslashgan korxonalar atrof-muhitni ifloslantiruvchi eng yirik sanoat manbalari hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Neft mahsuli, mazut, yoqilg'i, gaz konlari, sanoat korxonalari.

So'nggi o'n yillikda sog'lom muhit va barqaror iqtisodiy rivojlanishning o'zaro ta'siri g'oyasi tobora e'tirof etilmoqda. Shu bilan birga, dunyoda katta siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlar yuz berdi, chunki ko'plab mamlakatlar o'z iqtisodiyotlarini tubdan qayta qurish dasturlarini amalga oshirishga kirishdilar. Shunday qilib, umumiy iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga ta'sirini o'rganish jiddiy ahamiyatga ega bo'lgan va erta hal qilishni talab qiladigan dolzarb muammoga aylandi.

Respublikamizda tabiiy gaz va gaz kondensati asosan Buxoro va Qashqadaryo viloyatlarida joylashgan konlarda qazib olinadi. Bu yerda hozirgi vaqtda 15 dan ortiq kon ishlatilmoqda, bular orasida yirik konlar: Sho'rtan, Zevarda, Pomuq, Alan, Kultak, Shimoliy O'rtabuloq, Dengizko'l, Ko'kdumaloq va boshqalar hisoblanadi. Gaz zahirasi bo'yicha yirik bo'lgan Gazli koni, deyarli ishlatib bo'lingan va u yer osti gaz ombori sifatida qo'llanilmoqda.

Neft, uni qayta ishlash mahsulotlari, shuningdek, gaz kondensatlari ko'rinishidagi uglevodorod tizimlari insonning atrof-muhitiga, xususan, suv, tuproq va havoga juda salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hozirgi vaqtda Rossiya yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalari, shu jumladan neftni qazib olish va qayta ishlashga ixtisoslashgan korxonalar atrof-muhitni ifloslantiruvchi eng yirik sanoat manbalari hisoblanadi.

Atmosferaga chiqarilayotgan turli zaharli moddalarning 48% dan ortig'i, 30% qattiq maishiy chiqindilar, 27% ifloslangan suv chiqindilari va 70% dan ortig'i issiqxona gazlari umumiy hajmining ulushiga to'g'ri keladi. ifloslantiruvchi muhit, yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalari katta moliyaviy zarar ko'rmoqda.

Mutaxassislarning fikricha, hozirgi vaqtda megapolislar suv havzalarida neft mahsulotlari miqdori ruxsat etilgan kontsentratsiya darajasidan 9-15 baravar oshib ketgan, qishloq joylarda har yili

minglab gektar yerlar to'liq yoki eng yaxshi holatda qisman chiqarib yuborilmoqda. noma'lum muddatga iqtisodiy aylanma.

Shu munosabat bilan, tuproq qoplamini neft bilan ifloslanishdan tozalash va ularni keyinchalik o'zgartirish masalasi erta hal qilishning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Afsuski, hozirgi vaqtda mutaxassislar neft va mahsulotlar darajasini, uning tuproqdagi o'zgarishini aniqlashning sertifikatlangan usullari, shuningdek, ushbu mahsulotlarning tuproqdagi ruxsat etilgan tarkibiga oid standartlarga ega emaslar. turli xil turlari... Jumladan, turli xil xo'jalik maqsadlaridagi tuproqlarda meliorativ ishlar amalga oshirilgandan so'ng ularning qoldiq tarkibi standartlari, bu esa o'z navbatida yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalari va ekologik xizmatlar o'rtasidagi munosabatlarda ko'plab muammolar va tushunmovchiliklarning shakllanishiga olib keladi.

Emissiya va chang muammosi ham dolzarb hisoblanadi, chunki bu hodisaning natijasi gaz va changning ko'payishi shaklida atrof-muhitning ifloslanishidir. Misol tariqasida, zamonaviy voqelikda neftni qayta ishlash zavodlari faoliyati orqali atmosferaga 1050 ming tonnadan ortiq zararli ifloslantiruvchi moddalar chiqariladi, bunda maxsus filtrlarda tutilish ulushi umumiy hajmning 47 foizidan oshmaydi. Yoqilg'i-energetika korxonalarining atmosferaga chiqindilarining asosiy tarkibi: uglevodorodlar - 23%, uglerod - 7,3%, oltingugurt - 16,6%, azot - 2% bo'lib atmosferaga sezilarli zarar etkazmoqda. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, Rossiya neftni qayta ishlash sanoati o'z faoliyati jarayonida atmosferaga qayta ishlangan xom ashyoning 0,45% dan ko'prog'ini chiqaradi, shu bilan birga dunyoning yanada tsivilizatsiyalashgan va iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlarida shunga o'xshash sanoat bundan ortiq bo'lmagan darajaga qat'iy rioya qiladi. atmosfera chiqindilarining 0,1% dan ortiq. Bundan tashqari, atrof-muhitga deyarli tuzatib bo'lmaydigan zararni neftni qayta ishlash zavodlarining olovli qurilmalari keltirib chiqaradi, chunki olovli pechlarda yoqilg'ining yonishi paytida uglerod va benzopirenning kondensatsiyasi mahsuloti bo'lgan aerazol zararlari hosil bo'ladi, bu ham kanserogen uglevodorod hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda neftni qayta ishlashning ekologik muammolariga gidrosferaning neft va neft mahsulotlari bilan ifloslanishi muammosi ham kiradi, bu esa sayyoramiz suv havzasining kichik daryolar va suv omborlaridan Jahon okeanigacha to'liq ifloslanish xavfini anglatadi. Xuddi shu ro'yxatda er osti suvlarining neft va neft mahsulotlari bilan ifloslanishi muammosi mavjud, chunki neftni qayta ishlash zavodlarining oqava suvlari suv havzalariga katta miqdordagi zararli moddalarni - xloridlar, sulfidlar, fenollar, to'xtatilgan qattiq moddalar, og'ir moddalar shaklida neft mahsulotlarini olib keladi. metall tuzlari, azot birikmalari va boshqalar "qulay »Umuman atrof-muhitga, xususan, inson salomatligiga ta'sir qiladi. Ta'kidlash joizki, ulkan sunami to'lqinlari, zilzilalar va shunga o'xshash ko'rinishdagi tabiiy ofatlar tankerlarni neft mahsulotlari bilan to'ldirishi, shuningdek, port neft omborlari va neft bazalarining vayron bo'lishi bilan birga kechadi.

Har yili neft-gaz majmuasida ko'plab yirik avariya ro'y beradi, bu esa keyinchalik neftning suv havzalariga tushishi bilan katta miqdorda to'kilishiga, neftni qayta ishlash zavodlari ishchilarining sog'ligiga zarar yetkazishi. moddiy xarajatlar... Bundan tashqari, shuni yodda tutish kerakki, ushbu ma'lumotlarni to'liq va ishonchli deb hisoblash qiyin, chunki yirik baxtsiz hodisalarning aksariyati jamoatchilikka oshkor etilavermaydi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Maxmudov N.N., Yuldashev T.R., Akramov B.Sh., Tursunov M.A., Konlarda neft va gazni tayyorlash texnologiyasi. – "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2015.
2. B.SH. Akramov, N.N. Mahmudov «Neft va gaz qazib olish texnikasi va texnologiyasi» fanidan o'qov ko'llanma. Toshkent. 2003 y.
1. Kurbanova, D., & Bobomurodova, S. (2023). СИММ-ДИХЛОРЕТАН (1, 2-ДИХЛОРЕТАН) ДАН ВОДОРОД ХЛОРИД АЖРАЛИШ РЕАКЦИЯСИНИНГ КИНЕТИК ҚОНУНИЯТЛАРИНИ АНИҚЛАШ. Евразийский журнал академических исследований, 3(12 Part 2), 178-188.
2. Kurbanova, D., Fayzullaev, N., & Bobomurodova, S. (2023). Determination of optimal conditions and kinetic laws of hydrogen chloride separation reaction from simm-dichloroethane (1, 2-dichloroethane). In E3S Web of Conferences (Vol. 460, p. 10028). EDP Sciences.
3. Fayzullaev N. et al. Obtaining vinyl chloride by oxychlorination of ethylene under the action of hydrogen chloride in the presence of oxygen // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2023. – T. 460. – C. 10023.
- Berdiqulov, Toshtemir, and Dilafruz Kurbanova. "АТОМ ТУЗИЛИШИ НАЗАРИЯСИ." Молодые ученые 2.12 (2024): 23-24.
- Kurbanova, Dilafruz. "ТУЗЛАРНИ ОЛИНИШ УСУЛЛАРИ ВА ХОССАЛАРИНИ О'РГАНИШ." Молодые ученые 2.12 (2024): 48-52.
4. Mamasoliyev, Ortiq, and Dilafruz Kurbonova. "МУЗ КО 'РИНИШИДАГИ ҚАТТИҚ МОДДАЛАРНИНГ ТАБИАТДАГИ БОГ 'ЛАНИШЛАРИНИ О 'РГАНИШ." Молодые ученые 1.18 (2023): 75-77.
5. Otaxonov, B. B., and D. S. Kurbanova. "ТУЗЛАР ХАҚИДА ҚИЗИҚАРЛИ МА'ЛУМОТЛАР." Молодые ученые 2.11 (2024): 85-87.
6. Хамидов, С. Ҳ., & Хакбердиев, Ш. М. (2021). Бирламчи алифатик аминларнинг госсиполли ҳосилалари синтези. Science and Education, 2(3), 113-118.
7. Ҳамидов, С. Х., Муллажонов, З. С. Қ., & Хакбердиев, Ш. М. (2021). Кумушнинг госсиполли комплекси ва спектрал таҳлили. Science and Education, 2(2).
8. Hamidov, S. X., Mullajonova, Z. S. Q., & Xakberdiev Sh, M. (2021). Gossypol complex and spectral analysis of silver. Science and Education, 2(2).
9. Berdiqulov, Toshtemir, and Dilafruz Kurbanova. "АТОМ ТУЗИЛИШИ НАЗАРИЯСИ." Молодые ученые 2.12 (2024): 23-24.
10. Kurbanova, Dilafruz. "ТУЗЛАРНИ ОЛИНИШ УСУЛЛАРИ ВА ХОССАЛАРИНИ О'РГАНИШ." Молодые ученые 2.12 (2024): 48-52.